

Nr 70.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående delaktighet i statens pensionsanstalt för ordinarie lärare vid statsunderstödda handelsgymnasier; given Stockholms slott den 8 februari 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Cl. Lindskog.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 8 februari 1929.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDBLAD, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Departementschefen, statsrådet Lindskog anför:

Jag anhåller att få under förevarande punkt för Kungl. Maj:t anmäla frågan om beredande av pension åt ordinarie lärare vid statsunderstödda handelsgymnasier och ber att därvid först få erinra följande.

Jämlikt av 1926 års riksdag på Kungl. Maj:ts förslag lämnat medgivande (riksdagens skrivelse nr 260) upptogos i § 41 i) av kungörelsen den 18 juni 1926 (nr 350) angående ändrat namn av statens pensionsanstalt för statens

Delaktighet i statens pensionsanstalt för ordinarie lärare vid statsunderstödda handelsgymnasier.

Bihang till riksdagens protokoll 1929. 1 saml. 56 häft. (Nr 70—72.)

anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. samt angående reglemente för statens pensionsanstalt, lärare vid statsunderstödd kommunal eller enskild anstalt för yrkesundervisning eller vid statsunderstött kommunalt eller enskilt seminarium för utbildande av lärare för yrkesundervisning eller undervisning i hushållsgöromål eller i kvinnlig slöjd såsom berättigade till delaktighet i pensionsanstalten.

Sedan styrelsen för Hälsingborgs handelsgymnasium hos pensionsanstalten anhållit, att innehavarna av två ordinarie lärartjänster vid nämnda handelsgymnasium, för vilka skolöverstyrelsen genom beslut den 30 april 1927 godkänt reglering, måtte för erhållande av rätt till tjänste- och familjepension inordnas i anstalten, fann pensionsanstalten genom beslut den 1 juli 1927, vari Kungl. Maj:t enligt utslag den 27 mars 1928 ej fann skäl att göra ändring, handelsgymnasium icke vara att hänföra till den kategori av undervisningsanstalter, som enligt grunderna för bestämmelsen i § 41 i) i anstaltens reglemente avsåges med denna bestämmelse, och ansåg anstalten förty sig förhindrad att lämna bifall till den gjorda framställningen.

Efter det styrelserna för berörda handelsgymnasium och för handelsgymnasiet i Malmö hos skolöverstyrelsen anhållit om utverkande av proposition till riksdagen om rätt för de statsunderstödda handelsgymnasiernas lärare till delaktighet i statens pensionsanstalt, har nu skolöverstyrelsen i skrivelse den 24 oktober 1928 gjort framställning i ämnet och därvid till en början anfört:

För de genom riksdagens särskilda beslut statsunderstödda sex handelsgymnasierna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Örebro och Norrköping gäller kungörelsen den 29 november 1918 (nr 970) angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de åt handelsgymnasier anvisade statsunderstöd. Enligt denna kungörelses 1 § mom. 4 skola handelsgymnasierna vara skyldiga att hava anställda, handelsgymnasiet i Stockholm minst 2, handelsgymnasiet i Göteborg minst 4 samt vart och ett av handelsgymnasierna i Malmö, Örebro, Norrköping och Hälsingborg minst 1 ordinarie lärare, vilka skola tillsättas av vederbörande läroanstalts styrelse. I moment 5 i samma § föreskrives, att de ordinarie lärarna skola avlönas med minst samma belopp, som för adjunkter vid rikets allmänna läroverk äro eller kunna varda stadgade, samt att rektor förutom löneförmåner som lärare skall åtnjuta ett särskilt arvode å minst 2,000 kronor om året. I 2 § föreskrives med avseende på ordinarie lärares vid handelsgymnasium uppflyttning i högre lönegrad bland annat, att den tjänstgöring, som härför må tillgodoräknas, bör hava omfattat för rektor 12 till 15 timmar och för övriga lärare omkring 20 timmar i veckan.

Vidare meddelas i 7 § beträffande vederbörande handelsgymnasiestyrelser ansökningar om erhållande av statsunderstöd den föreskriften, att sådan ansökning bör innehålla upplysning bland annat om de åtgärder, som må vara vidtagna för de ordinarie lärarnas pensionering.

Av sistnämnda bestämmelse framgår, att handelsgymnasiernas ordinarie lärare ansetts böra tillgodoses med pensionsförmåner. Vid samtliga statsunderstödda handelsgymnasier hava även åtgärder i sådant syfte vidtagits, vid de flesta dock endast av provisorisk art. Enär handelsgymnasierna allt-

jämt arbeta under erkänt svåra ekonomiska förhållanden, har det för dem icke varit möjligt att göra dessa åtgärder så omfattande, att full trygghet i ifrågavarande hänseende kunnat beredas deras lärare.

Skolöverstyrelsen framhåller härefter, att samma skäl, som föranlett Kungl. Maj:t och riksdagen att medgiva delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa lärare vid statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning, föreligga i fråga om beredande av sådan delaktighet för de ordinarie lärarna vid de jämväl till yrkesundervisningen hörande statsunderstödda handelsgymnasierna.

Samtliga dessa sistnämnda lärare, yttrar överstyrelsen, hava så omfattande tjänstgöring, att den utgör deras huvudsakliga sysselsättning under större delen av året. Antalet ordinarie lärare vid de sex statsunderstödda handelsgymnasierna utgör höstterminen 1928: i Stockholm 6, i Göteborg 7, i Malmö 3, i Hälsingborg 2, i Örebro 2 och i Norrköping 2 eller sammanlagt 22. Härtill kommer möjligen under den närmaste tiden ytterligare 1 lärare vid vart och ett av handelsgymnasierna i Göteborg och Malmö. Några för statsverket betydande konsekvenser skulle således icke följa med ett medgivande för de statsunderstödda handelsgymnasiernas ordinarie lärares delaktighet i statens pensionsanstalt.

I detta sammanhang erinrar skolöverstyrelsen, att lärare vid lägre handelsundervisningsanstalter, hörande till statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning, redan nu hava möjlighet till sådan delaktighet och att jämväl de ordinarie lärarna vid de statsunderstödda bergsskolorna i Filipstad och Falun hava delaktighet i samma pensionsanstalt.

Vidare framhåller skolöverstyrelsen angelägenheten av att bereda tillfredsställande pensionsförhållanden för handelsgymnasiernas ordinarie lärare även med hänsyn till vikten att få en god rekrytering av nämnda lärarkategori.

Den nu för ifrågavarande lärare föreslagna delaktigheten i statens pensionsanstalt bör äga rum genom deras upptagande bland de under det för pensionsanstalten gällande reglementets kap. IV § 41 i) omförmälda lärargrupper och därvid lämpligen införas i nämnda moments början.

Visserligen är enligt förut nämnd kungörelse den 29 november 1918 (nr 970) minimiavlönning fastställd för nu ifrågavarande lärare, men då inga behörighetsvillkor finnas stadgade, torde den nu ifrågasatta delaktigheten åtminstone till att börja med böra bliva frivillig för handelsgymnasierna.

Såsom förutsättning för sådan delaktighet bör liksom vid statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning gälla, att vederbörande tjänster regleras och att regleringen godkänts av skolöverstyrelsen.

För hel tjänstepension för ifrågavarande befattningshavare bör fordras 65 levnadsår och 33 tjänstår i likhet med vad som gäller för adjunkter vid de allmänna läroverken med avseende å deras statspension.

Vid tjänstårsberäkning för pension bör, om det ur försäkringsteknisk synpunkt är möjligt, nu avsedda befattningshavare få tillgodoräkna sig föregående till omfattningen likvärdig tjänstgöring vid annat statsunderstött

handelsgymnasium, statens tekniska läroverk, allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet och statens folkskoleseminarier.

Tillstånd att kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder för ifrågavarande befattningshavare må av huvudmannen beviljas endast under förutsättning att det tillstyrkts av skolöverstyrelsen.

Övergångsstadganden motsvarande dem i kungörelsen den 18 juni 1926 (nr 350) böra meddelas jämväl i förevarande fall.

I ärendet hava yttranden avgivits den 8 december 1928 av statens pensionsanstalt och den 10 januari 1929 av statskontoret.

Pensionsanstalten har anfört:

Mot den tillämnade pensionsrätten synes icke vara något att erinra. Ej heller gör pensionsanstalten någon invändning mot de föreslagna villkoren för pensioneringen. I avseende å tjänstårsberäkning för pension må dock framhållas, att redan av de allmänna bestämmelserna i § 22 mom. 1 b) av pensionsanstaltens reglemente följer, att intjänade tjänstår i statstjänst få tillgodoräknas för pension från anstalten, likasom av mom. 1 a) i samma paragraf framgår, att tjänstgöring vid annat statsunderstött handelsgymnasium får tillgodoräknas, förutsatt att befattningshavaren därunder haft pensionsrätt i anstalten.

Beträffande övergångsstadganden har skolöverstyrelsen icke närmare angivit deras önskade innebörd. Till fullständigande av förslaget i denna del hemställer pensionsanstalten, att, därest befattning regleras enligt § 5 och anmäles före den 1 januari 1932 för beredande av pensionsrätt åt innehavaren, engångsavgiften ej må utgå med högre belopp än det, för vilket huvudmannen enligt § 9 mom. 2 må uttaga ersättning genom löneavdrag av befattningshavaren.

Förslag till tillägg till reglementet för pensionsanstalten bifogas. Av formella skäl har härvid den avvikelser gjorts från skolöverstyrelsens förslag, att ifrågavarande befattningar upptagits i särskilt moment i § 41.

De sålunda föreslagna föreskrifterna innebära, bland annat, att reglering av lärartjänst skall godkännas av skolöverstyrelsen, att för hel pension skall fordras 33 tjänstår, att årsavgiften för tjänstepension blir för befattningshavaren $3 \frac{1}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget och för huvudmannen $6 \frac{2}{3}$ procent därav, att årsavgiften för familjepension blir för manlig befattningshavare 40 kronor mer än $2 \frac{2}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget och för kvinnlig befattningshavare 3 kronor mer än $\frac{1}{6}$ procent av detsamma.

De årliga pensionsavgifterna få antagas vara tillräckliga. Något tillskott till dem av statsmedel behöver således ej beräknas.

Vad här ovan föreslagits i fråga om engångsavgift påkallar tydligen tillskott av statsmedel. Material för beräkning av dess belopp finnes ej tillgängligt. Men då det gäller en relativt fåtalig grupp befattningshavare, kan denna kostnad ej bliva synnerligen avsevärd.

Det i pensionsanstaltens skrivelse omförmälda förslaget till tillägg till reglementet för pensionsanstalten är av följande lydelse:

Kap. IV.

Särskilda bestämmelser angående folkskollärare m. fl.

§ 41.

 k) ordinarie lärare vid statsunderstött handelsgymnasium, därest befattningen reglerats enligt § 5.

§ 46.

Pensionsåldern är

65 år för manlig befattningshavare vid kommunal mellanskola och kommunal flickskola, för dövstumpräst och för lärare vid handelsgymnasium, 60 år för annan befattningshavare.

§ 50.

Tillstånd för befattningshavare att kvarstå i befattningen efter uppnådd pensionsålder må av huvudmannen beviljas endast under förutsättning, att det tillstyrkts, beträffande befattningshavare vid högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarium, småskoleseminarium, högre folkskola, kommunal mellanskola, kommunal flickskola, folkhögskola, skyddshem, enskild läroanstalt, som tjänar samma ändamål som småskoleseminarium eller skyddshem, av staten inrättad eller understödd anstalt för vård eller undervisning av blinda, dövstumma, sinnesslöa eller vanföra, anstalt eller seminarium, som omförmäles i § 41 i), dövstumpräst ävensom lärare vid handelsgymnasium av skolöverstyrelsen samt beträffande annan befattningshavare av vederbörande folkskolinspektör.

Övergångsstadganden.

 15. Om huvudman för statsunderstött handelsgymnasium reglerar befattning enligt § 5 och anmäler densamma före den 1 januari 1932 för beredande av pensionsrätt åt innehavaren, skall engångsavgiften ej utgå med högre belopp än det, för vilket huvudmannen enligt § 9 mom. 2 må uttaga ersättning genom löneavdrag av befattningshavaren.

Statskontoret har anfört följande:

Statskontoret har funnit goda skäl föreligga för att åt ordinarie lärarpersonal vid statsunderstödda handelsgymnasier bereda delaktighet i statens pensionsanstalt och har icke haft något att erinra mot vad i sådant hänseende blivit föreslaget. Vad särskilt beträffar det föreslagna övergångsstadgandet i syfte att bereda vederbörande läroanstalter lättnad i kostnaden för pensionering av nu befintlig lärarpersonal, överensstämmer denna anordning med vad tidigare medgivits beträffande andra läroanstalter och synes därför kunna förordas. Ämbetsverket tillstyrker alltså, att framställning i ämnet göres hos riksdagen i enlighet med det av anstaltens styrelse framlagda förslaget.

Det synes mig skäligt, att åt ordinarie lärare vid statsunderstödda handelsgymnasier beredes delaktighet i statens pensionsanstalt, i likhet med vad

Departementschefen.

tidigare skett beträffande lärare vid statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning. Vad angår villkoren för pensioneringen och formen för inordnandet av nu ifrågavarande lärarpersonal i det för pensionsanstalten gällande reglementet har jag i sak intet att erinra mot anstaltens förslag. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen fattat beslut i ärendet, vidtaga erforderliga ändringar i det för pensionsanstalten gällande reglementet.

Enligt vad pensionsanstalten anfört, skulle något tillskott av statsmedel icke behöva beräknas till de årliga pensionsavgifterna, vilka antagits bli tillräckliga. Det tillskott, som på grund av det föreslagna övergångsstadgandet kräves till engångsavgifter, har i betraktande av den fåtaliga lärargrupp, det här gäller, ansetts bli jämförelsevis obetydligt, vadan någon ökning av de statsanslag, som utgå till pensionsanstalten, icke torde vara erforderlig.

Under åberopande av vad jag anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att ordinarie lärare vid statsunderstödda handelsgymnasier må i huvudsaklig överensstämmelse med det av mig i det föregående förordade förslaget från och med den 1 juli 1929 vinna delaktighet i statens pensionsanstalt.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Vid protokollet:

Enar Sahlén.